

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 10. oujka 2010.

Sveti Bonaventura i "duhovnjaci"

Draga braćo i sestre!

Prošli sam tjedan govorio o ivotu i osobi svetog Bonaventure iz Bagnoregia. Danas elim nastaviti s njegovim predstavljanjem. Ovaj put ću se zadržati na njegovim spisima i njegovu učenju.

Kao što sam već rekao, među raznim zaslugama svetog Bonaventure jest i ta da je autentično i vjerno tumačio lik svetoga Franje Asiškog, kojeg je štovao i proučavao s velikom ljubavlju. U doba u kojem jeivio sveti Bonaventura jedna je struja manje braće, nazvana "duhovnjaci", zastupala mišljenje da je sa svetim Franjom započelo završno razdoblje povijesti, neka vrsta "vječnog evanđelja", koja bi zamjenjivala Novi zavjet. Predstavnici te skupine su tvrdili da je Crkva već iscrpila svoju povijesnu ulogu i da je njezino mjesto zauzela karizmatska zajednica slobodnih ljudi koje iznutra vodi Duh Sveti, to jest "duhovni franjevci". Ta je skupina svoje ideje temeljila na spisima cistercitskog opata Joakima iz Fiorea, koji je umro 1202. On je u svojim djelima govorio o trinitarnom ritmu povijesti. Stari je zavjet smatrao dobom Oca, nakon kojeg slijedi doba Sina, to jest doba Crkve. Treću dob, razdoblje Duha Svetoga, treba tek iščekivati. Čitavu se povijest tumačilo kao progresivnu povijest: od strogosti Staroga zavjeta do relativne slobode u dobu Sina u Crkvi, pa sve do pune slobode djece Boje u dobu Duha Svetoga, koje bi, konačno, bilo također razdoblje mira među ljudima, pomirenja naroda i religija. Joakim iz Fiorea je probudio nadu da bi novo doba započelo novim monaštvom. Razumljivo je, zato, da je skupina franjevaca u svetom Franji prepoznala začetnika tog novog doba a u njegovu redu zajednicu novoga razdoblja –

zajednicu doba Duha Svetoga, koja ostavlja iza sebe hijerarhijsku Crkvu, kako bi zaivjela nova Crkva Duha, koja neće biti više vezana uz stare strukture.

Postojala je dakle opasnost krivog tumačenja poruke svetog Franje, njegove ponizne vjernosti evanđelju i Crkvi, što bi imalo veoma teške posljedice, a to je pogrešno shvaćanje za sobom povlačilo i pogrešni pogled na kršćanstvo u cjelini.

Sveti Bonaventura, koji je 1257. postao generalni ministar Franjevačkog reda, suočio se s ozbiljnom napetošću u samom svom redu upravo zbog onih koji su zastupali spomenutu struju "duhovnih franjevaca", koja se pozivala na Joakima iz Fiorea. Upravo da bi odgovorio na ta gibanja i vratio jedinstvo redu, Bonaventura je prionuo pomnom proučavanju izvornih spisa Joakima iz Fiorea kao i onih koji su mu pripisivani i, vodeći računa o nunosti da se lik i poruka njegova ljubljeno svetog Franje predstavi u pravom svjetlu, odlučio je izloiti ispravnu viziju teologije povijesti. Sveti Bonaventura se uhvatio u koštac s tim problemom upravo u svojem posljednjem djelu, zbirci predavanja odranih redovnicima pariške škole, koje je ostalo nedovršeno i koje je do nas došlo preko prijepisa koje su sastavili njegovi slušatelji. Djelo nosi naslov Hexaameron, to jest alegorijsko tumačenje šest dana stvaranja. Crkveni su oci promatrali sedam dana iz izvješća o stvaranju kao proroštvo o povijesti svijeta i čovječanstva. Sedam dana prema njima predstavljaju sedam razdoblja povijesti, koja su kasnije tumačena kao sedam milenija. S Kristom bismo ušli u posljednje, to jest šesto razdoblje povijesti, nakon kojeg bi slijedio veliki Boji šabat. Sveti Bonaventura pretpostavlja to povijesno tumačenje povezanosti s danima stvaranja, ali na veoma slobodan i novi način. Po njemu je zbog dvaju pojava iz njegova doba nuno novo tumačenje tijeka povijesti.

Prva od tih pojava je lik svetoga Franje, čovjeka potpuno sjedinjena s Kristom dotle da s njim dijeli rane na tijelu, gotovo novi alter Christus, i zajedno sa svetim Franjom nova zajednica koju je stvorio, koja se razlikuje od do tada poznatog redovništva. Ta pojava zahtijeva novo tumačenje, kao Boja novost koja se pojavila u tome trenutku.

Druga je stav Joakima iz Fiorea, koji je najavio novo monaštvo i potpuno novo razdoblje povijesti, koje, budući da se protee onkraj novozavjetne objave, iziskuje da se na nj dadne odgovor.

Kao generalni ministar Franjevačkog reda, sveti Bonaventura je odmah uvidio da se sa spiritualističkim shvaćanjem, nadahnutim na Joakimu iz Fiorea, redom nije moglo upravljati, već je ovaj, što je logično, srljao prema anarhiji. To je po njemu imalo dvije posljedice: prva je praktična nunost struktura i uključivanja u stvarnost hijerarhijske Crkve, stvarne Crkve, koja je trebala teološki temelj, premda su i ti drugi koji su se drali spiritualističkog shvaćanja pokazivali prividni teološki temelj; osim toga, a vodeći računa o nunom realizmu, ne treba izgubiti novost što ju je sa sobom donio sveti Franjo.

Kako je na tu teorijsku i praktičnu potrebu odgovorio sveti Bonaventura? Iz njegova veoma

potanko obrađenog odgovora ovdje mogu iznijeti tek kratki i nepotpuni saetak u slijedećim točkama:

1. Sveti Bonaventura odbacuje ideju o trinitarnom ritmu povijesti. Bog je jedan za čitavu povijest i ne dijeli se u tri boanstva. Povijest je jedna, premda predstavlja put i to – prema svetom Bonaventuri – progresivni put.

2. Isus Krist je posljednja Boja riječ – u njemu je Bog rekao sve, rekavši i darovavši samoga sebe. Više od samoga sebe, Bog ne moe reći ni dati. Duh Sveti je Duh Oca i Sina. Gospodin kae o Duhu Svetom: "...dozivati [će] vam u pamet sve što vam ja rekoh" (Iv 14,26); "od mojega uzima i - navješćivat će vama" (Iv 16,15). Stoga nema nekog drugog, većeg evanđelja, ne postoji neka druga Crkva koju tek treba čekati. Zato se i red svetoga Franje mora uključiti u tu Crkvu, u njezinu vjeru, u njezin hijerarhijski poredak.

3. To međutim ne znači da je Crkva nepokretna, usidrena u prošlosti i da u njoj ne moe biti novosti. "Opera Christi non deficiunt, sed proficiunt" ["Kristova djela ne nestaju, već idu naprijed"], kae taj svetac u svom pismu *De tribus quaestionibus*. Tako sveti Bonaventura izričito izraava ideju napretka i to je novost u odnosu na crkvene oce i veliki dio njegovih suvremenika. Prema svetom Bonaventuri Krist nije više, kao što je to bio za crkvene oce, cilj, već središte povijesti; s Kristom povijest ne završava, već započinje novo razdoblje. Druga je posljedica ova: do tada je prevladavala ideja da su oci bili apsolutni vrhunac teologije, a svi naredni naraštaji mogu samo učiti od njih. I sveti Bonaventura priznaje oce neprolaznim učiteljima, ali pojava svetog Franje mu daje sigurnost da je bogatstvo Kristove riječi neiscrpno i da se i u novim naraštajima mogu pojaviti nova svjetla. Kristova jedincatost jamči također novost i obnovu u svim povijesnim razdobljima.

Franjevački red, bez ikakve sumnje, pripada Crkvi Isusa Krista, apostolskoj Crkvi i ne moe se izgrađivati u nekom utopijskom spiritualizmu. No, istodobno, ne moe se osporavati da taj red donosi novost u odnosu na klasično monaštvo pa je sveti Bonaventura – kao što sam već rekao u prethodnoj katehezi – branio tu novost od napada svjetovnog klera u Parizu: franjevci nemaju stalnog samostana, mogu biti prisutni posvuda kako bi naviještali evanđelje. Upravo to što su franjevci prekinuli običaj boravljenja na jednome mjestu, što je značajka monaštva, kako bi se mogli slobodnije kretati s jednoga mjesta na drugo, vratilo je Crkvi misijsku dinamiku.

Moda je ovdje korisno napomenuti da i danas postoje shvaćanja prema kojima je čitava povijest Crkve u drugom tisućljeću bila stalno nazadovanje; neki čak tvrde da je to nazadovanje otpočelo već neposredno nakon novozavjetnih vremena. No zapravo "Opera Christi non deficiunt, sed proficiunt", Kristova djela ne nazaduju, već štoviše napreduju. Što bi bila Crkva bez nove duhovnosti cistercita, franjevaca i dominikanaca, bez duhovnosti svete Terezije Avilske i svetog Ivana od Kria i tako dalje? I danas vrijedi tvrdnja: "Opera Christi non deficiunt, sed proficiunt", napreduju. Sveti Bonaventura nas uči nunom rasuđivanju, pa i strogom ako treba, trezvenom realizmu i otvorenosti novim karizmama koje Krist, u Duhu Svetom, daje svojoj Crkvi. I dok se

ponavlja ta ideja o nazadovanju, postoji također druga ideja, ona "spiritualistička utopija", koja se ponavlja. Znamo, naime, kako su nakon Drugoga vatikanskog koncila neki bili uvjereni da će sve biti novo, da će biti druga Crkva, da je pred-koncilskoj Crkvi došao kraj i da ćemo imati drugu, potpuno "drukčiju". To je obična anarhična utopija! Hvala Bogu mudri kormilari Petrove lađe, papa Pavao VI. i papa Ivan Pavao II., s jedne strane su branili novost koncila a s druge, istodobno, branili jedincatost i kontinuitet Crkve, koja je uvijek Crkva grešnika i mjesto milosti.

4. U tome smislu, sveti Bonaventura, kao generalni ministar franjevaca, odlučio se za takvo upravljanje redom u kojem će jasno izaći na vidjelo kako novi red ne moe, kao zajednica, ivjeti bez "eshatološkog dosega" svetoga Franje, u kojem on vidi predznak budućeg svijeta, ali se – vođen, istodobno, zdravim realizmom i duhovnom hrabrošću – morao pribliiti što je više moguće najvišem ostvarenju Govora na gori, koji je za svetoga Franju bio pravilo, vodeći naravno računa o ograničenostima ljudskog bića, označenog istočnim grijehom.

Vidimo tako da za svetog Bonaventuru upravljati nije značilo jednostavno činiti, već prije svega razmišljati i moliti. U pozadini njegova upravljanja nalazimo uvijek molitvu i razmišljanje; sve njegove odluke proizlaze iz razmišljanja prosvijetljenog molitvom. Njegov duboki susret s Kristom pratio je uvijek njegov rad generalnog ministra i stoga je sastavio niz teološko-mističnih djela, koja izraavaju duh njegova vladanja i zorno pokazuju namjeru da duhovno vodi red, da upravlja, naime, ne samo putem zapovijedi i struktura, već vodeći i prosvjetljujući duše, usmjeravajući ih Kristu.

Od tih spisa, koje su duša njegova vladanja i koja pokazuju put kojim moraju prijeći kako pojedinci tako i zajednice, htio bih spomenuti samo jedno, njegovo remek-djelo *Itinerarium mentis in Deum*. Riječ je o "priručniku" o mističnoj kontemplaciji. Ideju za njega sveti je Bonaventura dobio na mjestu duboke duhovnosti: brdu La Verna, gdje je sveti Franjo dobio stigme. U uvodu autor tumači okolnosti u kojima je nastao taj spis: "Dok sam razmatrao o mogućnostima duše da se uzdigne k Bogu, pred očima mi je, između ostalog, iskrsnuo onaj čudesni događaj koji se zbio svetom Franji na tome mjestu, to jest viđenje krilatog serafina u obliku Raspetog. Razmatrajući o tome odmah sam uvidio da mi je to viđenje pruilo istu onu kontemplativnu ekstazu koju je doivio i otac Franjo i ujedno pokazalo put koji k njoj vodi" (*Itinerario della mente in Dio, Prologo, 2, u: Opere di San Bonaventura. Opuscoli Teologici /1, Rim 1993., str. 499*).

Šest serafinovitih krila postaju tako simbol šest etapa koje postupno vode čovjeka od spoznaje Boga putem promatranje svijeta i stvorenja i posredstvom istraivanja same duše s njezinim sposobnostima do sjedinjenja s Trojstvom po Kristu, po uzoru na Franju Asiškog, koje potpuno ispunja čovjeka. Posljednje riječi iz *Itinerariuma* svetog Bonaventure, koje odgovaraju na pitanje kako se moe postići to mistično jedinstvo s Bogom, zacijelo izviru iz samoga Bonaventurina srca: "Ako već sada arko eliš znati kako će se ono [mistično sjedinjenje s Bogom] zbiti, pitaj milost, a ne doktrinu; elju, a ne razum; molitveni uzdah, a ne umovanja nad pismima; zaručnika, a ne učitelja; Boga, a ne čovjeka; maglu, a ne vedrinu; ne svjetlo, već vatru koja sve rasplamsava i prenosi u Boga snanom ljubavlju i veoma arkim osjećajima... Uđimo dakle u maglu, zatomimo brige, strasti i

sablasti; prijedimo s Kristom Raspetim iz ovoga svijeta k Ocu, kako bi, nakon što ga ugledamo, rekli zajedno s Filipom: to mi je dovoljno" (isto, VII, 6).

Sveti nas Bonaventura, osim toga, podsjeća da taj itinerar zahtijeva nutarnju stegu, koja se sastoji u pravednosti, to jest u blagohotnim i srdačnim odnosima s drugim osobama, zahvaljujući kojima pročišćavamo naše strasti; zatim u arkoj molitvi, koja nam donosi milost koja obnavlja naš duh; te u razmatranju, koje prosvjetljuje našu savjest, kako bi se prispjelo mudrom razmatranju Boga koji čovjekovivot ispunja dubokom radošću.

Postoji također druga rasprava svetog Bonaventure u kojoj se, pod drugim vidikom, tumači nutarnji hod koji vodi k jedinstvu s Bogom. Naslov joj je Trostruki put. On govori o tri puta koja čovjek mora prijeći i, premda ih Bonaventura razlikuje, smatra da nije riječ o tri uzastopne, već istodobne etape, koje idu ukorak jedna s drugom. Ti putovi su put pročišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja. Prvu karakterizira borba protiv grijeha, putem ispita savjesti, razmatranja o vječnim dobrima i mucij koju je podnio Gospodin, "Krist koji je umro za mene", kae sveti Bonaventura; na tome putu pročišćenja, duša prijanja također asketskom vršenju kreposti, prije svega poniznosti. Na putu prosvjetljenja, duša upoznaje i slijedi Krista sa zanosom i predanošću, zahvaljujući snanom molitvenomivotu, korištenju darova Duha, nasljedovanju Krista i pobonosti Presvetoj Mariji. Na kraju, put sjedinjenja, jačan prije svega euharistijskimivotom, vodi čovjeka k iskustvu Boga, u kojem se stapaju mudrost i ljubav, kontemplacija i milina, dajući, na neki način, čovjeku predokus blaenstva vječnog ivota. Ta razdioba duhovnog ivota koja je usmjerena k postizanju mističnog ivota, koju su prije Bonaventure zastupali i neki drugi autori, postala je klasična u kasnijoj duhovnoj literaturi. Ona prua trajno valjan opis za sve one koji ele napredovati na svom putu osobnog posvećenja. Pozivam zato duhovne vođe – koje Crkva tako snano treba – da ne zaborave taj nauk svetog Bonaventure i da dublje proniknu u njegove duhovne spise.

Draga braćo i sestre, prihvatimo poziv što nam ga upućuje sveti Bonaventura, serafski naučitelj, i stupimo u školu Boanskog učitelja: slušajmo njegovu riječ ivota i istine, koja odzvanja u dubini naše duše. Očistimo naše misli i naša djela, kako bi on mogao prebivati u nama a mi mogli razumjeti njegov boanski glas, koji nas privlači ka pravoj sreći.

Papin pozdrav hrvatskim hodočasnicima na hrvatskom:

Od srca pozdravljam sve hrvatske hodočasnike, a na poseban način vjernike iz upe Svetog Antuna Padovanskog iz Sesvetskih Sela. Ovo korizmeno vrijeme pripreve za Uskrs neka učvrsti vašu vjeru u pobjedu našega Gospodina nad smrću. Hvaljen Isus i Marija!

Copyright © Dicastero per la Comunicazione - Libreria Editrice Vaticana